

POSTANOWIENIE

Dnia 22 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Janusz Niczyporuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Leszek Bosek

Arkadiusz Janusz Sopata (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z wniosku W. K.

z udziałem U. K.-K.

o podział majątku wspólnego

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 22 grudnia 2021 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od postanowienia Sądu Rejonowego w G. z 21 sierpnia 2012 r., sygn. I Ns [...]

1. oddala skargę;

2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym.

UZASADNIENIE

Prokurator Generalny działając na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2021, poz. 1904 ze zm. – w aktualnym brzmieniu, dalej: u.SN), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, zaskarżył w całości postanowienie Sądu Rejonowego w G. z 21 sierpnia 2012 r., I Ns [...]. Zaskarżonemu wyrokowi przedstawiono następujące zarzuty:

1. naruszenie zasad wolności oraz praw człowieka i obywatela, określonych w art. 64 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia

1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 486 ze zm.; dalej: Konstytucja RP), takich jak prawo do własności, poprzez wydanie orzeczenia w przedmiocie podziału majątku wspólnego, co nastąpiło z naruszeniem obowiązujących przepisów, przekroczeniem swobodnej oceny dowodów oraz nieprzeprowadzeniem niezbędnych dowodów zmierzających do ustalenia prawidłowej wartości majątku dorobkowego i dokonania sprawiedliwego jego podziału, co naruszyło prawo do własności uczestników przez orzeczenie wadliwie określonej kwoty spłaty z tytułu wyrównania udziałów w majątku wspólnym.

2. naruszenie w sposób rażący prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 zdanie drugie k.p.c., poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i dokonanie oceny dowodów z przekroczeniem granic swobodnej oceny, opierając się na:

a. opinii biegłego A. Z. z 27 lutego 2012 r., która *prima facie* zawierała błędy rachunkowe, a jej treść była wewnętrznie sprzeczna, oraz

b. nieaktualnej opinii biegłego A. P. z 9 października 2006 r., pomimo wskazania przez wnioskodawcę jej błędów,

- konsekwencji niezweyfyfikowanie opinii biegłych kolejnymi dowodami, co doprowadziło do wadliwego ustalenia wartości podlegającego podziałowi majątku dorobkowego, jak również zasądzenia nieadekwatnej kwoty tytułem wyrównania udziałów w tym majątku.

Skarga nadzwyczajna wniesiona została w związku z następującym stanem faktycznym.

Pełnomocnik W. K. 10 czerwca 1991 r. skierował do Sądu Rejonowego w G. wniosek o podział majątku wspólnego. W toku postępowania, którego celem było ustalenie wartości poszczególnych składników majątku podlegającego podziałowi, Sąd Rejonowy w G. dopuścił wielokrotnie uzupełniane opinie biegłych rzeczoznawców w zakresie dokonania wyceny składników majątku (kompletu kuchennego, kopaczki do ziemniaków, video, samochodu osobowego marki F. [...], przyczepy S. oraz dywanu). Następnie Sąd Rejonowy w G. dopuścił dowód z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego A. L. Sporządzona przez tego rzeczoznawcę majątkowego opinia nie zawierała natomiast wyceny następujących składników majątkowych: samochodu osobowego marki F. [...], przyczepy S.. W tym zakresie

opinię sporządził inny biegły sądowy – J. M.. Z kolei biegły A. P. w opinii z 9 października 2006 r. ustalił wartość kopaczki do ziemniaków typ [...] na dzień rozvodu (26 lutego 1991 r.) w dwóch wariantach – według wersji wnioskodawcy w kwocie 22.000 zł, według wersji uczestniczki w kwocie 4.100 zł. Biegły A. P. wskazał, że ze względu na rozbieżności w zebranych w sprawie materiale dowodowym wycena tej ruchomości dokonana została z dużym stopniem przybliżenia, gdyż twierdzenia stron postępowania, dowody osobowe i nieosobowe nie pozwalały na jednoznaczne jej ustalenie. Opinia warunkowa została pozostawiona do uznania Sądu.

W. K. wniósł o weryfikację przedmiotowej opinii 12 marca 2012 r., załączając kserokopię zdjęcia maszyny rolniczej i wskazując, że przedmiotowa dwuletnia kopaczka do ziemniaków to typ A. [...]. Sąd nie zweryfikował powyższych informacji i nie zasięgnął opinii odnośnie aktualnych cen przed wydaniem orzeczenia końcowego (21 sierpnia 2012 r.).

Kolejno Sąd Rejonowy w G. dopuścił dowód z opinii biegłego A. B. na okoliczność ustalenia wartości samochodu ciężarowego rok produkcji – 1989, marki S. [...], nr rej. [...] oraz na okoliczność wyliczenia dochodów z gospodarstwa rolnego położonego w miejscowości D.. Biegły 26 czerwca 2010 r. określił wartość samochodu ciężarowego marki S. [...] na 53.900 zł. Biegły w przedmiotowej opinii nie uwzględnił sprzedaży samochodu po ustaniu małżeństwa bratu wnioskodawcy, gdyż na dzień sporządzenia opinii nie dysponował takim dokumentem.

W sprawie zostały też sporządzone dwie opinie z 4 marca 2011 r. i z 12 marca 2012 r. przez biegłego sądowego z zakresu rolnictwa A. Ś. na okoliczność wartości dochodów uzyskanych z gospodarstwa rolnego położonego w miejscowości D. w latach 1988-1990 oraz na okoliczność szacunkowej wyceny zebranych z majątku wspólnego przez wnioskodawcę płodów rolnych, buraków i marchwi. Wycena miała charakter szacunkowy z tego względu, że strony nie prowadziły żadnej dokumentacji i księgowości w przedmiotowym zakresie, a biegły miał ustalić i oszacować jedynie możliwość ewentualnego uzyskania przychodów i pożytków przy uprawie.

W dalszej kolejności biegły sądowy A. Z. wydał kolejne dwie opinie, z których pierwsza datowana na 23 września 2010 r. dotyczyła wyceny wartości

ekspektatywy spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego o powierzchni 63,43m² w Spółdzielni [...] z siedzibą w W. przy ul. [...] 22. Wartość ekspektatywy biegły wyliczył na kwotę 90.075 zł – przyjmując 20% ceny aktualnej wartości rynkowej wynoszącej 450.375 zł. Biegły przy sporządzaniu opinii nie brał pod uwagę faktycznej kwoty zgromadzonej na książeczce mieszkaniowej stanowiącej wkład budowlany wraz z premią gwarancyjną i odsetkami. W opinii uzupełniającej z 23 lutego 2011 r. biegły podtrzymał swoje stanowisko, odnosząc się do zarzutów wnioskodawcy.

W kolejnej opinii z 27 lutego 2012 r. biegły A. Z. ustalił, odnosząc się do kwoty zgromadzonej na książeczce mieszkaniowej stanowiącej wkład budowlany wraz z premią gwarancyjną i odsetkami, że zwaloryzowana na dzień sporządzenia opinii wartość środków zgromadzonych w trakcie trwania wspólności małżeńskiej na książeczce mieszkaniowej należącej do W. K. wynosi 5.185 zł. Biegły ustalił zarówno aktualną cenę metra kwadratowego nieruchomości, jak i cenę na dzień orzeczenia rozwodu (26 lutego 1991 r.). Drugą kwotę biegły ustalił na podstawie § 1 zarządzenia Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 15 maja 1991 r. w sprawie ustalenia wskaźnika przeliczeniowego metra kwadratowego powierzchni użytkowej budynku mieszkalnego w celu przeliczeń wkładów oszczędnościowych za 1991 r. (M.P. 1991, nr 18, poz. 124). Według biegłego, zgodnie z rozporządzeniem, przedmiotowy wskaźnik przeliczeniowy w I kwartale 1991 r. wynosił 2.465.000 zł (przed denominacją). Stosownie do art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o denominacji złotego (Dz.U. 1994, nr 386, poz. 84) wszelkie prawa majątkowe, a także zobowiązania i należności pieniężne podlegały przeliczeniu w stosunku 1:10.000 – zaś biegły przyjął, iż wskaźnik po denominacji wyniósł 2.465 zł. Po uwzględnieniu powyższych wskaźników oraz środków pieniężnych zgromadzonych na książeczce mieszkaniowej biegły końcowo przyjął, iż wartość zwaloryzowanych na dzień sporządzenia opinii środków zgromadzonych na książeczce mieszkaniowej wynosiła 5.185 zł.

W uzasadnieniu wskazano, że ocena *prima facie* przeliczeń denominacji przez biegłego wskazuje na jego oczywisty błąd rachunkowy polegający na przyjęciu, że wskaźnik przeliczeniowy metra kwadratowego powierzchni użytkowej dla budownictwa mieszkaniowego spółdzielczego wielorodzinnego

i jednorodzinnego oraz indywidualnego za I kwartał 1991 r. wynosił po denominacji 2.465 zł zamiast poprawnej wartości 246 zł i 50 gr. W konsekwencji błędna jest, ustalona również na podstawie tego 10-krotnie zawyżonego wskaźnika, wartość zwaloryzowanych środków na książeczce mieszkaniowej.

Prawomocnym postanowieniem z 21 sierpnia 2012 r. Sąd Rejonowy w G. orzekł, że:

I. w skład majątku wspólnego W. K. i U. K.-K. wchodzi:

1. udział wynoszący 1/2 własności samochodu ciężarowego marki S. [...] o wartości 26.950 zł;
2. ekspektatywa spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego kat. M-4 o powierzchni 63,43m² w Spółdzielni [...] z siedzibą w W. przy ul. [...] 22 o wartości 90.075 zł;
3. przyczepa samochodowa marki S. typ [...], rok produkcji 1989 o wartości 12.000 zł;
4. komplet kuchenny o wartości 1.128 zł;
5. kopaczka do ziemniaków [...] o wartości 4.100 zł;
6. samochód osobowy marki F. [...], rok produkcji 1990 o wartości 16.700 zł;
7. wideo marki S. o wartości 200 zł;
8. nakład z majątku wspólnego małżonków na majątek odrębny wnioskodawcy W. K. w postaci wpłat na książeczkę mieszkaniową w wysokości 5.185 zł;
9. plody rolne w postaci 4 ton buraków i 4 ton marchwi o wartości 12.400 zł.

II. ustalił wartość majątku dorobkowego na kwotę 168.739 zł;

III. dokonał podziału majątku wspólnego w ten sposób, że składniki opisane w punkcie I podpunkt 1, 2, 3, 7, 8 i 9 o łącznej wartości 146.810 zł przyznał na własność wnioskodawcy W. K., zaś składniki opisane w punkcie I podpunkt 4, 5, 6 o łącznej wartości 21.928 zł przyznał na własność uczestniczce U. K.-K.;

IV. zasądził od W. K. na rzecz U. K.-K. kwotę 62.441 zł tytułem wyrównania udziałów w majątku wspólnym z rozłożeniem na 2 raty ustalając, że rata w wysokości 31.000 zł płatna jest do dnia 31 grudnia 2012 r., rata w wysokości

31.441 zł płatna jest do dnia 1 czerwca 2013 r.;

V. w pkt. od V do VII Sąd orzekł o kosztach postępowania sądowego.

Przedmiotowe orzeczenie uprawomocniło się 12 września 2012 r. i nie zostało poddane kontroli instancyjnej, ponieważ nie zostało zaskarżone. W sprawie nie zostało sporządzone uzasadnienie postanowienia z 21 sierpnia 2012 r., wobec przedwczesnego wniesienia wniosku o jego sporządzenie przez W. K., zaś następnie ze względu na uchybienie terminowi do jego wniesienia.

W toku postępowania przygotowawczego w sprawie o sygn. akt PR I Ds. [...] Prokuratury Rejonowej w G. przesłuchano w charakterze świadków biegłych: A. B., A. Z., A. P. i A. Ś..

Przesłuchiwany w charakterze świadka biegły A. Z. zeznał, że wadliwie przeliczył cenę metra kwadratowego powierzchni użytkowej na rok 1991 i omyłkowo przyjął kwotę 2.465 zł po denominacji, zamiast kwoty 246,50 zł, a błąd ten był łatwy do skorygowania w toku postępowania.

Biegły A. Ś. zeznał, że nie miał wiedzy o tym, iż w latach 1998-1999 nie doszło do zasiewu i zbioru buraków i marchwi.

Opinia biegłego A. P. z 9 października 2006 r. w przedmiocie wyceny kopaczki ziemniaków nie była uzupełniana co do rodzaju maszyny rolniczej, ani jej wartości na czas wyrokowania, pomimo żądania wnioskodawcy (23 marca 2012 r.), a także znacznego upływu czasu od jej sporządzenia do wydania postanowienia.

Przedmiotowe postępowanie przygotowawcze zostało umorzone w fazie *in rem*.

Prawomocnym postanowieniem z 14 grudnia 2016 r. Sąd Rejonowy w G. Wydział I Cywilny w sprawie o sygn. akt I Ns [...] odrzucił skargę prokuratora o wznowienie postępowania. W uzasadnieniu postanowienia wskazano, że następcza ocena dowodu, który został przeprowadzony w pierwotnym postępowaniu, i który był znany jego stronie, dokonana przez inny organ nie może być uznana za nową okoliczność faktyczną w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c.

Prokurator Generalny uzasadniając podstawy skargi nadzwyczajnej od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w G. z 2¹ sierpnia 2012 r., I Ns [...] (zaskarżone w całości), w pierwszej kolejności wskazał, że wystąpienie z tym środkiem zaskarżenia jest konieczne dla zapewnienia zgodności orzeczenia z

zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Prokurator Generalny podkreślił, że wobec braku pisemnego uzasadnienia kwestionowanego orzeczenia, brak jest możliwości odtworzenia toku rozumowania Sądu Rejonowego w G., a ponadto wskazania motywów, jakimi kierował się przy ocenie materiału dowodowego i finalnie przy wydaniu postanowienia w brzmieniu, które czyni go jednoznacznie wadliwym.

W ocenie Prokuratora Generalnego nie sposób odtworzyć, czym kierował się Sąd Rejonowy w G., oceniając jako rzetelną opinię biegłego A. Z. z 27 lutego 2012 r., w przedmiocie zwaloryzowanych środków zgromadzonych w trakcie trwania wspólności małżeńskiej na książeczce mieszkaniowej należącej do W. K. Uznał wnioski opinii za błędne, gdyż biegły nieprawidłowo dokonał denominacji starych złotych w stosunku do wartości poszczególnych składników wchodzących w skład wartości książeczki, zawyżając kwotę 10-krotnie. Błąd w opinii biegłego A. Z. w zakresie przeliczenia kwoty po denominacji złotego w stosunku 1:10.000 ma w ocenie Prokuratora Generalnego charakter oczywisty i sprowadza się do błędu rachunkowego. Zdaniem Prokuratora Generalnego, Sąd Rejonowy w G. przyjmując ten dowód za rzetelny, uchybił zasadom logicznego rozumowania, czym przekroczył zasadę swobodnej oceny dowodów. W konsekwencji wyrokując na podstawie tej opinii, pomniejszył majątek wnioskodawcy.

Prokurator Generalny zaznaczył ponadto, że z niezrozumiałych powodów Sąd Rejonowy w Gr. nie tylko nie zauważył błędów, ale nie dopuścił dowodu z przesłuchania biegłego, lub nie zasięgnął w tym zakresie opinii uzupełniającej, gdy chodzi o wycenę kopaczki na ziemniaki typu [...]. Wskazał, że Sąd Rejonowy w G. oceniając na dzień orzekania opinię biegłego A. P. z 9 października 2006 r. dotyczącą wyceny kopaczki do ziemniaków typ [...], również dopuścił się przekroczenia swobodnej oceny dowodów, gdyż z zasad doświadczenia życiowego bezsprzecznie wynikało, iż ceny tej maszyny rolniczej (na dzień orzekania w sprawie) są inne, niż te przyjęte przez biegłego w 2006 r. Sama opinia wariantowa przyjmowała bardzo rozbieżne wartości tego składnika już na 2006 r. – 4.100 zł albo 22.000 zł. W. K. wniósł o weryfikację przedmiotowej opinii 12 marca 2012 r., załączając kserokopię zdjęcia maszyny rolniczej i wskazując, iż kopaczka do

ziemniaków to typ [...] i była dwuletnia. W dalszej kolejno Prokurator Generalny zwrócił uwagę, że biegły A. P. we wnioskach opinii w 2006 r. zastrzegł kilkakrotnie, iż w wypadku uzupełnienia danych konieczne będzie zweryfikowanie wniosków opinii. Zaś Sąd Rejonowy w G., jego zdaniem, zignorował zastrzeżenia biegłego, jak również uzupełnienie materiału dowodowego przez wnioskodawcę.

Powyższe uchybienia zdaniem Prokuratora Generalnego, w zakresie przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów doprowadziły do błędnych ustaleń faktycznych i wydania krzywdzącego wnioskodawcę orzeczenia, gdyż wadliwie została wyceniona wartość majątku dorobkowego. Z pokrzywdzeniem wnioskodawcy zasadzono kwotę tytułem wyrównania udziałów w majątku wspólnym.

Podniesione w skardze nadzwyczajnej okoliczności, w ocenie Prokuratora Generalnego, przy jednoczesnym braku możliwości zmiany prawomocnego postanowienia, uzasadniają wniosek o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w G., z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ramy kontroli nadzwyczajnej określają bezpośrednio przepisy art. 89-95 u.SN. Wprowadzenie do polskiego systemu prawnego instytucji kontroli nadzwyczajnej ma na celu rozwiązanie problemu deficytu środków zaskarżenia pozwalających eliminować z obrotu prawnego ostateczne rozstrzygnięcia sądowe, które nie mogą być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia, choć naruszają konstytucyjne zasady, prawa lub wolności, a ponadto w sposób rażąco naruszają przepisy prawa lub zostały wydane na podstawie ustaleń w oczywisty sposób sprzecznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego. Aby orzeczenie sądu powszechnego mogło zostać uchylone lub zmienione w trybie kontroli nadzwyczajnej, dodatkowo sąd musi stwierdzić, że jego ingerencja w powagę rzeczy osądzonej jest konieczna dla zapewnienia zgodności z zasadą ustrojową wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP,

a mianowicie z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Artykuł 89 § 1 u.SN wąsko określa zakres przedmiotowy skargi nadzwyczajnej, która może zostać wniesiona jedynie wówczas, gdy można ją oprzeć na przynajmniej jednej z trzech podstaw, określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN (przesłanki szczegółowe), a dodatkowo, gdy jest to konieczne dla zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych i wojskowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (ogólna przesłanka funkcjonalna). Podstawami szczegółowymi skargi nadzwyczajnej może wówczas być: naruszenie zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji; rażące, a zatem nie każde, lecz jedynie szczególnie poważne, naruszenie prawa przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie; oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Skarga nadzwyczajna poszerza zatem istniejący katalog środków zaskarżenia, chociaż sama w sobie jest instrumentem zapewniającym dostęp wąskiemu kręgowi podmiotów legitymowanych czynnie do jej wniesienia, o precyzyjnie uregulowanych podstawach materialnoprawnych oraz ograniczeniach czasowych do wniesienia. Może być ona wniesiona wyłącznie przez podmioty do tego legitymowane, na co wskazuje art. 89 § 2 u.SN. W odniesieniu do orzeczeń, które uprawomocniły się przed wejściem w życie u.SN (czyli przed 3 kwietnia 2018 r.), legitymacja do wniesienia skargi nadzwyczajnej przysługuje wyłącznie Rzecznikowi Praw Obywatelskich i Prokuratorowi Generalnemu (art. 115 § 1a u.SN.).

Sąd Najwyższy podkreśla, że połączenie w art. 89 § 1 u.SN ogólnej przesłanki funkcjonalnej z przesłankami szczególnymi skargi nadzwyczajnej sformułowaniem „o ile”, jednoznacznie wskazuje na konieczność jednoczesnego (koniunktywnego) zaistnienia ogólnej przesłanki funkcjonalnej i jednej z przesłanki szczegółowych wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. (wyrok Sądu Najwyższego z 25 czerwca 2020 r., I NSNc 48/19). Oceniając zasadność wniesienia skargi nadzwyczajnej należy zatem ustalić najpierw zaistnienie co najmniej jednej przesłanki szczegółowej oraz dodatkowo, czy jej zaistnienie

oznacza w danym przypadku to, że uchylenie prawomocnego wyroku sądu powszechnego lub wojskowego jest „konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej”. W świetle tej ogólnej przesłanki funkcjonalnej należy też stwierdzić, że zarówno ocena „rażącego” naruszenia prawa, lub „oczywistości” podnoszonej sprzeczności ustaleń sądu z treścią materiału dowodowego, musi być oceniana przez pryzmat tego, czy intensywność zarzucanych naruszeń prowadzi do zaistnienia ogólnej przesłanki funkcjonalnej (wyrok Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20).

Na podmiocie inicjującym kontrolę nadzwyczajną prawomocnego orzeczenia ciąży obowiązek przytoczenia i uzasadnienia podstaw wniesienia skargi nadzwyczajnej (art. 95 pkt 1 u.SN. w zw. z art. 398⁴ § 1 k.p.c.). Oznacza to konieczność wskazania i uzasadnienia nie tylko jednej z spośród przesłanek szczegółowych podstaw skargi nadzwyczajnej (art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN.), ale również wykazanie, w kontekście realiów konkretnej sprawy, zaistnienia ogólnej przesłanki funkcjonalnej (art. 89 § 1 *principium* u.SN.). Czyli wyjaśnienia, z czego wynika konieczność uchylenia lub zmiany prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub wojskowego, by zapewnić zgodność z zasadą wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP. Samo wykazanie przez Skarżącego, iż orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP, lub orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego materiału dowodowego, nie jest jeszcze wystarczające.

Ustawodawca ograniczył także możliwość wniesienia skargi nadzwyczajnej czasowo. Zgodnie z art. 89 § 3 u.SN. skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – w terminie roku od ich rozpoznania. Przy czym zgodnie z art. 89 ust. § 4 u.SN, jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w § 1, a zaskarżone orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne, w szczególności jeżeli od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, a także jeżeli uchylenie orzeczenia naruszyłoby międzynarodowe zobowiązania Rzeczypospolitej Polskiej, Sąd Najwyższy ogranicza się do

stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN. Jednocześnie jednak na mocy przepisu przejściowego, art. 115 § 1 u.SN., w okresie 3 lat od wejścia w życie u.SN. (co miało miejsce 3 kwietnia 2018 r.) skarga nadzwyczajna może być wniesiona także od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. Stosownie zaś do art. 115 § 1a u.SN., skarga nadzwyczajna od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które uprawomocniło się przed jej wejściem w życie, może być wniesiona przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich.

W sprawie będącej przedmiotem rozpoznania nie budzi wątpliwości legitymacja Prokuratora Generalnego do wniesienia skargi nadzwyczajnej, dochowanie terminu jej wniesienie oraz jej dopuszczalność z perspektywy ustawowych ograniczeń zaskarżanego orzeczenia w jego przedmiotowym zakresie (art. 89 § 3 i art. 115 § 1 u.SN). Zaskarżone orzeczenie Sądu Rejonowego w G. uprawomocniło się przed wejściem w życie u.SN. Orzeczenie to nie zostało wzruszone dotąd w jakimkolwiek trybie. Wniesieniu skargi nadzwyczajnej nie stoi na przeszkodzie wartość przedmiotu zaskarżenia, gdyż przepisy u.SN. nie wprowadzają w tym zakresie ograniczenia, jak ma to miejsce w przypadku skargi kasacyjnej.

Badając ustawowe przesłanki zasadności i dopuszczalności wniesionej przez Prokuratora Generalnego skargi nadzwyczajnej, od postanowienia Sądu Rejonowego w G. wskazać należy, że Prokurator Generalny zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie w sposób rażący prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 zd. 2 k.p.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie i dokonanie oceny dowodów z przekroczeniem granic ich swobodnej oceny, co w konsekwencji doprowadziło do wadliwego ustalenia wartości majątku dorobkowego podlegającego podziałowi, jak również zasądzenia nieadekwatnej kwoty tytułem wyrównania udziałów w tym majątku. Przede wszystkim wskazano, że opinia biegłego A. Z. z 27 lutego 2012 r., „już *prima facie* zawierała błędy rachunkowe, a

jej treść była wewnętrznie sprzeczna”, zaś oparcie się na nieaktualnej opinii biegłego A. P. z 9 października 2006 r., pomimo wskazania przez wnioskodawcę błędów wyżej wymienionej opinii, i w konsekwencji niezweyfikowanie opinii tego biegłego kolejnymi dowodami, doprowadziło do wydania orzeczenia rażąco naruszającego prawo.

W świetle art. 89 § 1 pkt 2 u.SN. naruszenie prawa, w tym wypadku art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c., musi mieć charakter rażący. O rażącym naruszeniu prawa może być mowa wówczas, gdy miało miejsce naruszenie przepisu o takim znaczeniu dla prawidłowego rozpoznania, a także rozstrzygnięcia sprawy i uczyniono to w taki sposób, że mogło to mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia. Naruszenie prawa jest rażące wtedy, gdy w jego następstwie powstają skutki niemożliwe do aprobaty w świetle wymagań praworządności, czy też powodujące niemożność akceptacji zaskarżonego orzeczenia jako aktu wydanego przez organ praworządnego państwa. Ocena tego, czy doszło do rażącego naruszenia prawa, jest uzależniona od: wagi naruszonej normy (jej pozycji w hierarchii norm prawnych), stopnia naruszenia i skutków naruszenia dla stron postępowania.

Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że „rażące” naruszenie prawa jest jakościowo czymś innym niż naruszenie prawa „oczywiste”, czyli widoczne dla przeciętnego prawnika *prima facie* bez konieczności wnikliwej analizy (postanowienie Sądu Najwyższego z 29 marca 2019 r., V CSK 326/18 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 8 czerwca 2017 r., I NO 22/17 oraz 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19).

Odnosząc powyższe do realiów niniejszej sprawy w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na sposób sformułowania podstawy skargi nadzwyczajnej. Prokurator Generalny wskazał w tym zakresie rażące naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 zdanie drugie k.p.c., poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i dokonanie oceny dowodów z przekroczeniem granic swobodnej oceny.

W ocenie Sądu Najwyższego, podniesiony zarzut nie zasługuje na aprobatę, w okoliczności niepowołania się w zarzutach bezpośrednio na naruszenie przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o denominacji złotego (t.j. Dz.U. 1994, nr 84, poz. 386 z późn. zm.; dalej: ustawa o denominacji). Ustawa o denominacji

jest aktem prawnym, który ma zastosowanie wszędzie tam, gdzie wartość przedmiotu sporu podana jest według stanu sprzed denominacji (wniosek o podział majątku wspólnego został skierowany do Sądu Rejonowego w G. 10 czerwca 1991 r., tj. 4 lata przed procesem denominacji). Skoro zatem zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy o denominacji, wszelkie prawa majątkowe, a także zobowiązania i należności pieniężne powstałe przed dniem 1 stycznia 1995 r., a płatne po tej dacie, podlegają przeliczeniu w stosunku określonym w art. 2 ust. 2 tej ustawy, czyli 1 zł = 10.000 starych złotych, to Prokurator Generalny winien podnieść zarzut rażącego naruszenia wskazanych wyżej przepisów prawa. Wskazać nadto należy, że w orzecznictwie przyjmuje się, że naruszenie przepisu art. 4 ustawy o denominacji stanowi rażące naruszenie prawa (wyrok NSA z 22 kwietnia 1966 r., SA/Lu 967/95), co w realiach niniejszej sprawy nie miało jednak miejsca i w konsekwencji czyni zarzut podniesiony w skardze nadzwyczajnej nieuzasadnionym.

Odnosząc się dalej do podstawy skargi nadzwyczajnej Sąd Najwyższy wyjaśnia, że nie został w niej podniesiony również zarzut bezpośredniego naruszenia art. 286 k.p.c. Jest to o tyle istotne, że jego treść uprawnia sąd do uzupełnienia opinii biegłego, szczególnie wtedy, gdy przeprowadzona już opinia zawiera istotne luki, jest nieprzekonująca, niekompletna, pomija lub wadliwie przedstawia istotne okoliczności, nie odpowiada na postawione tezy dowodowe, jest niejasna, nienależycie uzasadniona lub nieweryfikowalna (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 czerwca 2021 r., V CSKP 247/21). Sytuacja taka zaistniała w realiach niniejszej sprawy. Sąd Najwyższy wyjaśnia, że co prawda Prokurator Generalny w skardze nadzwyczajnej zwrócił w uzasadnieniu uwagę, że z niezrozumiałych powodów Sąd Rejonowy w G. nie tylko nie zauważył błędów, ale nie dopuścił dowodu z przesłuchania biegłego, lub nie zasięgnął w tym zakresie opinii uzupełniającej, gdy chodzi o wycenę kopaczki na ziemniaki typu [...], jednakże zarzut naruszenia art. 286 k.p.c. w skardze nadzwyczajnej nie został bezpośrednio podniesiony.

Wyjaśnić w tym miejscu należy, że ukształtowanie skargi nadzwyczajnej jako względnie subsydiarnej wobec innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia wynika z dorozumianego założenia ustawodawcy, że stanowiące *ratio legis* przepisów ustanawiających tę instytucję zapewnienie zgodności prawomocnych

orzeczeń sądowych z ujętą w art. 2 Konstytucji RP zasadą demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, a także z zasadami szczegółowymi, które można z niej wyprowadzić w drodze wykładni, powinno w pierwszej kolejności odbywać się przy zastosowaniu środków prawnych dotychczas funkcjonujących w systemie prawnym – w takim zakresie, w jakim jest to możliwe mając na uwadze specyficzny charakter każdego z nich, wyznaczony przez normatywne przesłanki i zakres ich stosowania. W ogólnym ujęciu bowiem podstawową przesłanką uzasadniającą uruchomienie kontroli prawomocnego orzeczenia za pomocą każdego z nadzwyczajnych środków zaskarżenia jest określona wadliwość tego orzeczenia, a jej celem jest wyeliminowanie takiego orzeczenia z obrotu prawnego. Na tym tle skargę nadzwyczajną wyróżnia jej publicznoprawna funkcja, polegająca na zapewnieniu skutecznej ochrony praw i wolności obywateli gwarantowanych w Konstytucji, w przypadku ich naruszenia orzeczeniami sądów wydawanymi w indywidualnych sprawach (wyroki Sądu Najwyższego: z 3 czerwca 2019 r., I NSNc 7/19; z 17 grudnia 2019 r., I NSNc 5/19; z 25 czerwca 2020 r., I NSNc 48/19; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 12/20; postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 czerwca 2020 r., I NSNc 62/19; z 30 czerwca 2020 r., I NSNp 3/19; z 16 grudnia 2020 r., I NSNk 5/19; z 26 maja 2021 r., I NSNc 76/21). Publicznoprawna funkcja skargi nadzwyczajnej nie oznacza jednak, że funkcja ta nie może być zrealizowana, choćby ubocznie, przy zastosowaniu innych środków prawnych.

Uzasadnienia dla takiej konstatacji dostarcza zwłaszcza porównanie ustawowej regulacji skargi nadzwyczajnej z regulacją dotyczącą skargi kasacyjnej w sprawie cywilnej. Zgodnie z art. 398³ k.p.c. skargę kasacyjną strona może oprzeć na następujących podstawach: naruszeniu prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie; naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Porównanie treści przytoczonego przepisu z treścią art. 89 § 1 pkt 2 u.SN, określającego podstawę szczególną skargi nadzwyczajnej w postaci rażącego naruszenia prawa, prowadzi do wniosku, że przynajmniej częściowo podstawy obydwu wskazanych nadzwyczajnych środków zaskarżenia pokrywają się. Zgodnie

bowiem z art. 89 § 1 pkt 2 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie. Wskazać zatem należy, że Prokurator Generalny takiego zarzutu w rozpoznawanej skardze nadzwyczajnej bezpośrednio nie sformułował. W konsekwencji powyższego, kontrola uruchomiona na skutek wniesienia skargi nadzwyczajnej, opiera się na przyjęciu przez Sąd Najwyższy, że niniejszej sprawie nie nastąpiło „rażące” naruszenie prawa.

Dodać nadto należy, że zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę nadzwyczajną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Jest więc związany granicami skargi, wyznaczonymi jej podstawami, co oznacza, że nie może uwzględnić naruszenia żadnych innych przepisów, niż te wskazane przez Skarżącego. Sąd Najwyższy nie jest bowiem uprawniony do samodzielnego dokonywania konkretyzacji zarzutów lub też stawiania hipotez co do tego, jakie przepisy zostały naruszone zdaniem Skarżącego. Nie może także zastąpić Skarżącego w wyborze podstawy skargi, jak również w przytoczeniu przepisów, które mogłyby być naruszone przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia. Zatem Sąd Najwyższy może skargę nadzwyczajną rozpoznawać tylko w ramach tej podstawy, na której ją oparto, odnosząc się jedynie do przepisów, których naruszenie zarzucono. Przy rozpoznawaniu skargi nadzwyczajnej nie jest zatem rolą Sądu Najwyższego samodzielne poszukiwanie przepisu, który został naruszony i powinien stanowić podstawę skargi. Konkretyzacja zarzutów skargi nadzwyczajnej, będąca elementem przytoczenia jej podstaw, jest uprawnieniem, a zarazem obowiązkiem podmiotu, który ją wnosi. Sąd Najwyższy nie może zastępować strony w realizacji przysługującego jej prawa ani też zobowiązany, by spełniać za nią ustawową powinność we wskazanym zakresie, przez decydowanie, jaką rzeczywistą treść należałoby przypisać sformułowanym w skardze zarzutom, tak żeby pozostawało to w zgodzie z intencją skarżącego. Niedopuszczalne byłoby zwłaszcza wyprowadzanie z treści uzasadnienia skargi nadzwyczajnej dalszych jej podstaw.

Odnosząc się zatem do treści art. 95 pkt 1 u.SN, który w zakresie nieuregulowanym przepisami u.SN odnośnie do skargi nadzwyczajnej nakazuje stosowanie w zakresie spraw cywilnych przepisy k.p.c. (z wyłączeniem art. 398⁴ § 2 k.p.c. oraz art. 398⁹ k.p.c.), wskazać należy, że w postępowaniu kasacyjnym nie może być brany pod uwagę zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. w zw. z art. 232 zdanie drugie k.p.c., motywowany dowolną oceną zgromadzonych w sprawie dowodów (wyrok Sądu Najwyższego z 27 marca 2007 r., II PK 231/06 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 8 maja 2008 r., V CSK 579/07).

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

a.s.